

Ռաֆֆի

Խաչագողի հիշատակարանը

3 - Բ

ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գիշերը ի պատիվ մեր՝ պատրաստվեցավ ճոխ ընթրիք: Ընպելիքների քանակությունը ավելի շատ էր: Խաչագողները ավելի խմում էին, քան թե ուտում էին: Այժմ հավաքվել էին և այն ընկերները, որոնք ցերեկով անտառի զանազան տեղերում ածուխ էին պատրաստում: Բոլորի թիվը տասից ավել էր: Երբ բավական խմեցին, նրանցից ամեն մեկը սկսեց պատմել իր կատարած քաջագործություններից մի անցք: Աստվա՛ծ իմ, ինչե՛ր չէին պատմում նրանք, բոլորը, բոլորը չլսած և չտեսած բաներ էին... Ես, որպես քավոր Պետրոսի հառաջադեմ աշակերտներից մեկը, նույնպես շատ գործեր էի կատարել, բայց, նրանց հետ համեմատելով, դեռ կատարյալ համբալ էի:

Է՛հ, Ասում էր մի ծերունի խաչագող արհամարհական ժպիտով, Այդ ի՞նչ գողություններ են, որոնցով պարծենում եք դուք: Երբ ես երիտասարդ էի, գողացա հնդկաց աստծու աչքերը:

Ամենքը ծիծաղեցին, ծերունու ասածը շատերին անհավատալի երևաց:

Երեխաները ու հիմարները ծիծաղում են ամեն բանի վրա, երբ չեն հասկանում, պատասխանեց ծերունին, որին, ինչպես երևում էր, վիրավորեց ընկերների արհամարհանքը: Ձեզ անհավատալի է թվում իմ ասածը, ականջ դրեք, ես կպատմեմ:

Նա սկսեց իր պատմությունն այսպես.

«Հնդկաց աստվածները մեր աստծո նման չեն. մերը աչքի չէ երևում, իսկ նրանց աստվածները միշտ կանգնած են տաճարների մեջ, ամեն մարդ տեսնում է, հարցմունք է անում և պատասխան է ստանում: Ես մտա այդ տաճարներից մեկի մեջ, ուր կանգնած էր գլխավոր աստվածներից ամենամեծը ոսկեղեն հագուստով: Թեև ոսկին շատ սիրուն բան է, բայց ինձ ավելի գրավեցին նրա գեղեցիկ աչքերը: Գեղեցի՛կ էին, աննման գեղեցիկ, ես խելագարի նման սիրահարվեցա այդ աչքերի վրա: Նրանք կազմված էին երկու հատ խոշոր ալմաստներից և ճրագի նման վառվում էին: Ալմաստների յուրաքանչյուրը աղավնու ձվի չափ կլիներ: Այո՛, իմ սիրտը գրավեցին այդ փայլուն աստղերը, և ես կատարելապես սիրահարվեցա նրանց վրա: Ե՛կ, մտածեցի, քեզ նվիրե այդ աստուծո սպասավորությանը, որ այդպիսի գեղեցիկ աչքեր ունի: Եվ ընդունվեցա այնտեղ, ի՞նչ եք կարծում, ոչ թե իբրև, հասարակ սպասավոր, այլ բրահմին՝ այսպես են կոչվում նրանց քահանաները: Ես կատարում էի իմ պաշտոնը ամենայն ջերմեռանդությամբ, ամենայն անձնանվիրությամբ այնպես, որ փոքր ժամանակում գրավեցի ո՛չ միայն իմ աստծու շնորհը, այլև ժողովրդի հարգանքը: Ինձ հանձնեցին տաճարի բանալիները և նրա հսկողությունը: Այդ տևեց մի քանի ամբողջ տարիներ: Վերջը բրահմինական կյանքը, անընդհատ աղոթքները, խիստ ճգնությունները ձանձրացրին ինձ: Ես վճռեցի վերադառնալ իմ հայրենիքը: Բայց ցանկալի էր ինձ ունենալ մի հիշատակ այն աստծուց, որին այնքան տարիներ ծառայել էի: Ես ընտրեցի աչքերը, որոնց վրա միշտ սիրահարված էի» Մի բարի գիշերում կատարվեցավ այդ գործը: Բայց ո՞րտեղ պետք էր պահել խոշոր ալմաստները: Սրունքներիս կաշին ծակեցի, ալմաստները դրեցի վերքի մեջ, հետո լավ փաթաթեցի: Այժմ աստանան էլ չէր կարող գտնել: Մնաք բարյավ ասեցի իմ աստծուն և հեռացա: Հնդկաստանի անտառները խիստ հյուրընկալ ծոց ունեն փախստականների համար, եթե առյուծների և վագրերի ճանկը չընկնե մարդ: Բայց իմ աստծու օրհնությունը ինձ հետ էր, վտանգ չպատահեց: Ես իմ, բրահմինի հագուստը փոխեցի և հալածված պարիայի հագուստով շարունակեցի իմ փախուստը: Պարիային ոչ ոք չէ մոտենում»...

Ծերունին վերջացրեց, ամեն կողմից լսելի եղան գովասանական ձայներ, մի քանիսը ծափահարեցին:

Մի այլ խաչագող ասաց.

Ես մի օր գողացա մի մոխրագույն ավանակ, և, սև գույնով ներկելով, ծախեցի դարձյալ իր տիրոջը, նա չկարողացավ ճանաչել իր ավանակին:

Կարծես ներկը ավելի թանկ արժեց քեզ, քան թե այն փողը, որ դու ստացար, նկատեց նրան մեկը ծիծաղելով:

Իրավ է, ներկը ավելի թանկ արժեց, պատասխանեց նա, Բայց ես ընկերիս հետ գրագ էի բռնել:

Եվ դու կնքեցիր մեր ճակատին «Էջ ներկող» անունը, վրա բերեց առաջինը:

Բոլորը ծիծաղեցին:

Մի ուրիշը պատմեց, թե իր կյանքում փոխել է տասը զանազան կրոնքներ և զանազան դավանություններ: Շիրագում ընդունել է մահմեդականություն և ամուսնացել է մի սեփդի գեղեցիկ աղջկա հետ: Կիլիկիայի մեջ ընդունել է կաթոլիկություն և պսակվել է կաթոլիկ աղջկա հետ. հետո մի կաթոլիկ գրապայծառից ստացել է ժողովարարության թուղթ, պտտել է Իտալիայում, Սպանիայում և Ֆրանսիայում, հավաքել է ահագին հարստություն, այլևս չի վերադարձել իր կնոջ մոտ. Կիևում ընդունել է օրթոդոքս եկեղեցու դավանությունը, մի գեներալ նրա կնքահայրն է դարձել, և, ընծայելով մի նշանավոր գումար, ամուսնացրել է իր աղախնի հետ: Իսկ Կ. Պոլսի մեջ ընդունել է բողոքականություն, տեղային միսսիոնարների թղթով գնացել է Ամերիկա, փողեր է հավաքել և ամերիկացի կին է ունեցել և այլն:

Այդ մարդուն շվացրին, որովհետև խիստ հասարակ բան էր պատմում, որովհետև նրանց մեջ չկար մեկը, որ տասն անգամ կրոնը փոխած չլիներ:

Մի երիտասարդ խաչագող, բավական գեղեցիկ դեմքով, շնորհալի և աշխարհային կյանքի սովորած մարդ, պատմեց, թե եվրոպական մի մայրաքաղաքում նա իրան ձևացրեց իշխան Արարատի, ման էր գալիս թանկագին ակներով զարդարված խենջարով և նույնպես գոհարներով զարդարած, ոսկյա քամարով, նրա կառապանի մոտ միշտ նստած էր լինում մի

սևամորթ արաբ: Մի պարահանդեսի ժամանակ նրա վրա սիրահարվեցավ մի հարուստ կոմսի աղջիկ, խոստացավ նրա հետ պսակվել, իսկ օրիորդի ծնողները խոստացան մեծ օժիտ տալ: Օժիտի կեսը նա ստացավ և վատնեց, բայց օրիորդի հետ չամուսնացավ: Խեղճ աղջիկը մեռավ բարակացավից, երբ տեսավ իր փեսային անհայտացած:

Այդ պատմությունը, որ շատ հետաքրքրական էր և շատ գեղեցիկ կերպով նկարագրեց երիտասարդը, նույնպես անցավ խիստ աննշան կերպով, իսկ մի քանիսի մեջ առաջացրեց արհամարհանք: Որովհետև սիրային հարաբերությունները առհասարակ մի տեսակ թուլասրտություն էր համարվում ամեն մի խաչագողի համար և մինչև անգամ ամոթ էր բերում նրան: Խաչագողը կարող էր սերը ընտրել որպես միջոց մեկին կողոպտելու համար, իսկ ճշմարտապես սիրել անվայել էր: Երիտասարդի պատմությունից երևաց, որ ինքը ևս սիրահարված է եղել կոմսուհի օրիորդի վրա: Այդ պատճառով մեկը նկատեց նրան.

Դուք այն ժամանակ արժան կլինեիք գովասանության, երբ փոխանակ շռայլաբար վատնելու այն օրիորդի փողերը և փոխանակ նրա հետ սիլիբիլի անելու, կպսակվեիք նրա հետ, կստանայիք ամբողջ օժիտը և հետո բաց կթողնեիք, կհեռանայիք:

Այդ նկատողությունը ընդհանուր հավանություն ստացավ:

Մի ողորմելի խաչագող, որին ավել անունով կոչում էին «Էջի ականջ», պատմեց, թե իր ընկերի հետ մի անգամ մտան մի աղքատ գյուղացու տուն: Երկուսն էլ իրանց ձևացրել էին վանական աբեղա: Տանը ոչինչ չգտան, բացի մի կացինից, որ գրած էր դրան մոտ: Սկսեցին մաղթանք կատարել, երգելով հետևյալ երգը.

Աբեղան երգեց.

«Իգա կացին դրան տակին,
Վեր ա՛ն կոխի մեք տոպրակին,
Ալելուիա, ալելուիա՛»:

Ընկերը պատասխանեց.

«Պոչն էրկեն ա անիրավին,
Չի պարտկվի մեք տոպրակին.
Ալելուիա, ալելուիա՛»:

Աբեղան շարունակեց.

«Վե՛ր առ, գա՛րկ իդա քարին,
Պոչը կոտրե՛ անիրավին,
Որ պարտկվի մեջ տոպրակին:
Ալելուրա, ալելուիա՛ »:

«Էջի ականջի» պատմությունը թեև մի քանիսի մեջ ծիծաղ շարժեց, բայց շատերի մեջ զգվանք պատճառեց, որովհետև խաչագողը չպիտի այն աստիճան ստորացնե իրան, որ աղքատ գյուղացու խրճիթից մի կացին գողանա: Խաչագողը պետք է մեծ որսերին հետամուտ լինի, ասեցին նրան:

Այդ պատմությունները որքան և անհամակրությամբ լսում էի ես, բայց դարձյալ գրգռեցին իմ ինքնասիրությունը, և ես պատմեցի իմ հերոսություններից մեկը, թե ո՛րպես քավոր Պետրոսը թաքցրեց ինձ սնդուկի մեջ, և ո՛րպես ես կողոպտեցի հրեա սեղանավորի կրպակը: Ես սպասում էի որ իմ քաչագործությունը կգարնացներ բոլորին: Բայց մի խաչագող պատասխանեց ինձ ծիծաղելով.

Դա մի հասարակ խաղ է, որ ամենքս խաղացել ենք: Բայց ես կպատմեմ դրա նման մի բան, որ դուք գուցե լսած ես չեք: Նա պատմեց.

«Հարավային Ֆրանսիայի քաղաքներից մեկում մենք մտանք մի եկեղեցի: Այդ քաղաքի կաթուղիկ ժողովուրդը կրոնամուլ էր, որ կարծես ապրում էին և գործում էին միմյանց եկեղեցու համար: Քահանաները հոգու փրկության անունով առել էին ժողովրդի հարստությունը և նրանով զարդարել էին իրանց տաճարները: Արծաթյա խաչերը, աշտանակները և զանազան սուրբ անոթները թիվ և չափ չունեին: Մենք երեք ընկեր էինք, մտածեցինք, թե ի՞նչ հնար գործ դնենք, որ այդ հարստությունից մի լավ բաժին վեր առնենք: Մեր ընկերներից մեկին ձևացրինք

մեռած, դրեցինք դագաղի մեջ և տարանք եկեղեցին: Այդ քաղաքում սովորություն կար, որ մի գիշեր մեռելը պետք է մնար եկեղեցում: Գիշերը մեր մեռելը հարություն է առնում իր դագաղից և հավաքում է իր մոտ խաչերից և անոթներից ո՛րը ավելի թանկագին էր: Մյուս օրը մենք վեր առեցինք դագաղը տարանք թաղելու: Այդ քաղաքում գետն ի պակասության պատճառով աղքատ և պանդուխտ նրնջեցյալներին տեղ չէին տալիս հասարակաց գերեզմանատնում, այլ դնում էին առանձին դամբարանի մեջ, որ հատկապես աղքատների համար պատրաստված էր: Անկերիս դագաղը դրվեցավ նույն տեղը, որ ուրիշ ոչինչ չէր, եթե ոչ մի ստորերկրյա սփին այր: Բայց նա երկար չմնաց ննջեցյալների ամբարում, հենց առաջին գիշերը դուրս եկավ դագաղից, իր հետ բերելով և իր կողոպուտը, հասկանալի է, որ մենք ևս օգնեցինք նրան այդ վերջին հարության մեջ»:

Երևի այն օրից սկսեցին մեզ կոչել «խաչագող», որովհետև դուք կողոպտեցիք սուրբ տաճարի խաչերը, նկատեց մեկը:

Բոլորը ծիծաղեցին:

Քավոր Պետրոսը, որպես միշտ սովորություն ուներ այսպիսի խոսակցությունների ժամանակ, լուռ էր: Նա երևի ավելի ուրիշ բաների վրա էր մտածում, քան թե լսում էր: Նա չէր սիրում, երբ մարդիկ պարծենում էին նրա մոտ: Նա իր մեծագործությունների մեջ խիստ համեստ էր...

Ընթրիքը վերջացավ մեր կենաց համար առաջարկված բաժակներով: Բոլորը հայտնեցին իրանց ուրախությունը, որ բախտ ունեցան ընդունելու մեզ իրանց ընկերության մեջ...